

Makalenin dergiye geliş tarihi: 28.05.2019

1. Hakem rapor tarihi: 30.07.2019

2. Hakem rapor tarihi: 13.08.2019

Makalenin yayına kabul tarihi: 15.08.2019

İSTANBUL'UN İKİ FARKLI BÖLGESİNDE GENÇLERİN YAŞAMDAN BEKLENTİLERİ ^(*)

Yalçın KAHYA ^(**)
Nurgün OKTİK ^(***)

Öz

Son yıllarda tüm dünyada yaşanan teknolojik, sosyal ve ekonomik değişimler hem değer sistemini hem de insanların yaşamını yeniden şekillendirmektedir. Sanayileşmeyle oluşan modern kentler çekim merkezleri olurken, göçle gelen kitleler kentin sosyal yapısını değiştirmekte ve bu değişimden en çok etkilenen toplumsal grupları oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı İstanbul'un iki farklı bölgesinde yaşayan gençlerin eğitim, gelir, hayata bakışları, ebeveynler ile olan ilişkileri, gençlik algıları ve yaşamdaki beklentilerinin neler olduğu ve gençlerin mevcut durumlarının Bourdieu'nun ortaya koymuş olduğu kavramlar üzerinden analizini içermektedir. Söz konusu her iki bölgede gençlere uygulanan anketlerin bulgularının değerlendirilmesi sonucunda ekonomik ve kültürel sermayesi yüksek olan bölgenin göreceli olarak farklı bir uzam oluşturduğu ve özünde habitus aracılığıyla belli bir yaşam stiline karşılık geldiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik, Habitus, Sermaye, Sosyal değişim, Kent.

Life Expectations of Young People in two Different Regions of Istanbul

Abstract

In recent years, technological, social and economic changes in the world have been reshaping both value systems and peoples lives. While modern cities formed by

*) Bu makale 2016 yılında T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde hazırlanan "İstanbul'un İki Farklı Bölgesinde Gençlerin Sosyal Sapma ve Şiddet Olguları Çerçevesinde Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

**) Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
(e-posta: ykahya@bandirma.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2001-0260>

***) Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
(e-posta: nurgunoktik@maltepe.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4910-9464>

industrialization are centers of attraction, the masses that migrate to change the social structure of a city constitute the most affected social groups. The aim of this study is to analyze the views of young people living in two different regions of Istanbul; in terms of education, income, life, relationships with parents, perceptions of youth, life expectations and the current situation of young people through Bourdieu's concepts. As a result of evaluating the findings of the questionnaires applied to young people in both regions, it is observed that the region with a high economic and cultural capital creates a relatively different space and in essence corresponds to a certain lifestyle through habitus.

Keywords: Youth, Habitus, Capital, Social change, City.

1. Giriş

“Gençlik işte...” deyimi, toplumumuzun bir tutumu olarak henüz yetişkin olmayanlara kendini ifade etme eğilimidir. Yetişkin toplumun eleştirdiği, şüphelendiği veya şikâyet ettiği gençlik, genel olarak, genç olmanın bir özelliği olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda edebiyat, kitle iletişim araçları, spor, boş zaman aktiviteleri ve reklam alanlarında gençlerin başarıları övgüyle karşılanmaktadır. İster bir iç çekişle konuşulsun, isterse de gençliğin dinamik özelliğinin bir şekilde övülerek tanımlanması olsun, gençlik her zaman toplumun odak noktasında yer almaktadır. “Gençliğin” kavramsal tanımı günlük dilde, sosyolojide, psikolojide, pedagojide vb. terminolojide farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Her şeye rağmen, “Gençlik nedir?” sorusuna sosyolojik açıdan bir cevap vermek gerekirse kitlesel bir sosyal olgu olarak gençlik, sadece yakın tarihte ortaya çıkmış ve yaklaşık yüz yıldır “sosyolojinin nesnesi” olmuş bir kavramdır (Stangl, 1999).

Gençlik, sosyal koşullar ve etkiler (sosyo-ekonomik yaşam koşulları, eğitim sisteminin yapıları, yasal gereklilikler, normlar ve beklentiler) tarafından elbette, kapsamı ve özellikleri esas olarak belirlenen sosyal olarak kurumsallaşmış, içsel olarak farklılaşmış bir yaşam evresidir. Gençlik, homojen bir sosyal grup olmayıp farklı gençlik evrelerini içermektedir (Schafers & Scherr, 2005). Gençliğin sadece bir kelimedenden ibaret olduğunu söyleyen Bourdieu gençliği gerçek anlamda bir ergenler dünyası yani geçici sorumsuzluklar dünyası olarak tanımlamaktadır. Bu gençler belli şeyler için yetişkin, başka şeyler için çocuktur. Her iki durumda da kendilerine yer bulabilmektedirler. Bizlere sunulan “iki gençlik” gençlere sunulmuş bir imkânlar uzamının iki ucundan, iki kutbundan başka bir şey değildir (Bourdieu, 2016).

Bourdieu'nun belirttiği bu iki gençlik modelinde, iki uç konumda, bir yandan çocuk yaşta çalışma yaşamına başlayıp karnını doyurma mücadelesi veren gençlikle diğer yanda hobiler edinmiş, eğlenceyi seven ya da eğitim sürecini mümkün olduğunca uzatan aileye bağımlı gençliğin varlığı söz konusudur.

Bu çerçevede gençlik verili bir evre olmayıp içinde farklılıkları barındıran bir gö-rüngü olduğu için sosyal bilimlerin ve özellikle sosyolojinin ana konularından birisidir. Sosyal yapı ve değişimi, gündelik yaşam pratiklerini anlamak açısından önemli bir araş-

tırma alanı olarak kabul edilmektedir. Bu makalede, gençlerin, “İstanbul’un İki Farklı Bölgesinde Yaşam Kalitesi ve Yaşamdan Beklentileri” değerlendirilmeye çalışılacak olup bu doğrultuda hazırlanan ve gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları özetlenecektir.

2. Gençlik Kavramı

Toplumun dinamik kesimini oluşturan gençlik, yaşı gereği değişmeye en açık evredir. Türkiye’de 1960’larda başlayan ve 1980’lerde ivme kazanan göç olgusu, aileleri hızlı bir değişim ve dönüşümle yüz yüze bırakmıştır. Sosyal değişimin hızlı yaşandığı ailede, gençler, geleneksel-modern çatışmasını en üst düzeyde yaşamaktadırlar. Bu nedenle de kentlerde aileyle gençler arasında yaşam şekilleriyle bütünleşememe bağlamında sorunlar yoğun olarak yaşanmaktadır. Eğitim ve iş olanaklarının ailenin yaşam şekli ve gelir düzeyiyle olan organik ilişkisi, kentlerde yaşayan gençlerin sorunlarının saptanmasında ana hareket noktası olarak kabul edilebilir (Oktik, 2013; Oktik, 2001).

McGrath, gençlik dönemini “...gelecekteki gerçek hayata hazırlanmak için yaşanan bir ön dönem” olarak kabul ederken, gençlikle ilgili çalışmalarda, gençlerin, homojen ya da heterojen olduğu, öğrenci olmaları, yetişkinlerden farklı yaşamaları, değişimin motoru oldukları, gençler sorun çıkartır suça eğilimlidir gibi toptan yargıların da odağı olarak değerlendirilmelerinden söz etmektedir (McGrath’ten aktaran Kurtaran, 2014).

Ayrıca gençliğe dönemsel olarak bakıldığında, yetişkin rol ve statülerinin de belirlenmesi için gerekli olan bilgi ve tutumların içselleştirilmesi için gerekli olan sosyalizasyon süreci olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu dönemde gençlerin özgürlükçü kültürü ile yetişkin değerleri arasında yaşanan çelişki kaçınılmazdır.

Hızın, eylemin ve duygunun hep doruklarda yaşandığı gençlik olgusunun güncel hayat ve sosyoloji dilinde olduğu gibi birçok disiplinde de çeşitli anlamları bulunmaktadır (Rigel,1995). Sosyoloji, psikoloji ve pedagoji alanlarının konusu olan gençlik, bu alanların her birinde farklı anlamlara büründür. Psikolojideki gençlik teorileri, duygusal vurgu ve bilişsel gelişim dinamiklerini incelerken gençlik kavramı iki adımda açıklanmaktadır; öncelikle, çocuk ve gençlik yaşma bir sınır çekilmektedir. Burada kolaylıkla görünen bir işaret ise vücut yapısının değişimi ve kullanımınıdır. Bir diğer farklılık ise gençlerin problemlerini ve gereksinimlerini çocuklara nazaran daha farklı bir şekilde üstesinden gelebilmeleridir (Angel ve Richter, 2008). Pedagoji ve eğitim bilimi ise yaş gruplarına özgü yoldan hareket ederek gençlerin öğrenimine, gelişimine ve sosyalleşme gelişimlerine bakmaktadır. Sosyoloji ise gençlerin yaşam durumlarını, yaşam süreçlerini toplumsal şartlara paralel olarak değerlendirerek gençliğin kendine özgü eylem şekillerini, problemlerini, zorunluluklarını, imkânlarını toplumun yapısına göre incelemektedir (Scherr, 2009).

Gençlik çağı hayatın en önemli ve en kritik dönemlerinden birisidir. Genç insan çocukluktan kurtulmanın ve yetişkinliğin sorumluluğunu almaya başlamanın tedirginliğini yaşar (Erdoğan, 1992; Karaca, 2005). Genç bu dönemde yetişkin rolünü benimseyerek

seçim yapar ve sorumluluk yüklenmeye başlar. Bu seçim doğrultusunda beklenti ve isteklerini gerçekleştireceği ve geçimini sağlayacağı ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir meslek seçer (Altun, 2000).

Gençlik çalışmalarının çoğu gençlerin yaşam durumlarını ve yaşam yorumlarındaki söz konusu değişiklikleri vurgularken, yapılan çalışmalar gençleri “Şüpheli Nesil”, “Geleceği Olmayan Nesil”, “İsteksiz Nesil”, “X Kuşağı”, “Y Kuşağı” ve “Z Kuşağı” olarak etiketlemektedir (Corsa & Freitag, 2014).

Bu çalışmanın merkezinde yer alan 15-24 yaş aralığı çocukluktan ergenliğe ve ergenlik sonrasında yetişkinliğe varılan bir geçiş dönemini kapsamaktadır. Bu geçiş dönemi, yeni izlenimler ve değişiklikler ile karakterize edilmektedir. Ergenliğe geçiş ile birlikte yaşanan fizyolojik ve biyolojik değişim ile ebeveynlerden uzaklaşma ve geleceği etkileyen tercihlerde bulunma zorunluluğuna daha sonra bağımsız bir hayata adım atmayı da sağlayacaktır. Gençler bu süreçte toplumda kendi yerini bulmak, kendi değerlerini ve standartlarını geliştirmek, kendini dış tehditlere karşı yaşamını savunmayı denemek zorunda kalmaktadır (Schafer, 2002). Bu yüzden gençler arasında sosyal problemler ortaya çıkmakta ve yapılan araştırmalarda aile, aile ilişkileri, gelir, göç, boş zaman, okul, arkadaş çevresi ve mesleki durum kısacası gençlerin günlük yaşamı önem arz etmektedir (Demirbaş, 2014).

Gençlik üzerine yapılan tanımlardan sonra günümüz gençliğinin durumuna bakıldığında gençlerin geleceğe yönelik enerjik, meraklı ve arzu ile yaşamaya odaklı olmadığı görülmektedir. Daha doğrusu, gençler, hayatı dikkatli, belki de biraz endişeli bir şekilde ele almaktadırlar. 1960'larda, 1970'lerde ve 1980'lerde, slogan "*Ebeveynlerin evinden olabildiğince çabuk çık ve bağımsız hayata geç*" şeklindeydi. Gençlerin özerk ve bağımsız olmak istekleri, kendi deneyimlerini gerçekleştirerek ailelerinin rahatsız edici tavsiyelerinden ve ikinci el yaşam deneyimlerinden rahatsızlıklarını ortadan kaldıracaktı. Ancak, bugünün değişen koşullarıyla birlikte, gençler arasında yetişkinliğe geçiş süreci sorunlu ve mümkün olduğunca uzatılan bir süreç olmaya başlamıştır (Heinzlmaier, 2008).

3. Bourdieu' nun Gençlik Analizi

Bourdieu devlet, aile, eğitim, öğrenciler, göçmenler, yeniden üretim gibi çalışmalarında alan, habitus ve sermaye kavramlarını temel alarak açıklamalar getirir. Bu çalışmada gençlik çalışmanın ana hareket noktalarından birisi olan gençliğin sosyal çevreyle etkileşimleri ve yaşamdan beklentileri konusunu analiz edebilmek için Bourdieu'nun alan, habitus ve sermaye kavramlarına kısaca bakmak gerekir. Bourdieu alanlar ve hâkimiyet ilişkisinde bireylerin sahip oldukları sermayenin bireyin kendi stratejilerini geliştirmekteki önemini tartışır. Bourdieu'nun ekonomik sermaye kavramı bireyin sahip olduğu gelir mal mülk ilişkisini tanımlarken, kültürel sermaye bir alanda gücü bulunduranların eğitim yoluyla ailelere dolayısıyla bireylere aşıladığı bilgi sermayesidir. Sembolik sermaye ise diğer sermaye tipleri ile yakından ilişkili olup tüm sermaye türlerini çeşitli oranlarda içinde barındıran ve gösterge değeri olan soyut bir durumdur. Örneğin eğitim sonucunda

alınan diplomalar simgesel sermaye özelliği taşımaktadır (Baran, 2013).

Sosyal sermaye kavramı ise içerisinde yer alan insanların ilişkileri bireylerin kendileri için büyük önem taşımaktadır. Sosyolojik perspektiften bakıldığında bireyler en azından belli ölçülerde kendi tanıdıkları tarafından tanımlanmaktadır. Genel olarak bakıldığında ise insanlar arasındaki bağlar aynı zamanda büyük görkemli bir yapının merkez yapı taşı görevini üstlenmektedir. Başka bir deyişle insanların toplumsal bağları toplumun genelini birbirine tutturun bir iplik gibi hizmet etmektedir. Bu anlamda toplumun kapsamlı işlevselliğine katkıda bulunan sosyal bağlar günümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal sermayenin ana fikri sosyal iletişim ağları sosyal bağlılık anlamında bir temel oluşturmaktadır. Sosyal bağlılık karşılıklı avantajlar yaratarak yalnız insanların doğrudan tanıdıklarıyla değil bir kişinin diğerleriyle ortaklaşa çalışmasını sağlamaktadır (Field, 2008).

Dört temel sermayenin biçimlerindeki farklılıkları ve dönüştürülme dinamiklerinin analizinde Bourdieu, ekonomik sermayesi yüksek olan ailelerin, çocuklarını yetiştirme ve evliliklerini planlama biçimleriyle sahip oldukları sosyal sermaye ile bağlantı ağlarını genişletebildiklerini ve kültürel sermaye olarak saygınlıklarını da artırabildiklerini belirtmektedir. Bu durum her kuşakta yeniden üretilmek zorundadır aksi takdirde yok olmaktadır. Özetlenecek olursa bir sermaye biçiminin dönüştürülebilmesi iki anlama sahiptir.

Birincisi bu dönüştürme süreci kuşaklararası yeniden üretimin bir parçasıdır. Zengin insanlar kendi çocuklarını iyi okullara ya da pahalı özel okullara göndererek sahip oldukları parayı kültürel sermayeye dönüştürürler. Sermaye bu yolla aktararak yeni ekonomik bir biçim kazanabilir. İkinci olarak ise sermayenin dönüştürülmesi daha dolaysız bir anlama sahiptir. Ünlü bir sporcunun başarısı ve bu alana özgü sermayesi müşterileri cezbedecek belirli ürünlerin arkasına imza atarak veya araba reklamları ya da sigorta şirketi gibi iş alanlarına açılarak paraya dönüştürülebilmektedir (Calhoun, 2014: 106-107).

Bourdieu'nun habitus kavramı temelde biz ve çevremizdeki dünya arasındaki ilişkilere işaret etmekte ve sadece hareketlerimizi ve konuşmalarımızı değil aynı zamanda düşünme tarzımızı, eşyaları tasnif şeklimizi, dünya görüşümüzü ve duygularımızı da etkilemektedir. Bireylerin habitusu aile içindeki sosyalleşme, eğitim sistemi ve arkadaş çevresi tarafından şekillenmektedir (Yel, 2014). Bourdieu'nun ortaya koyduğu bireysel habitus üzerinde etkili olan ilk unsur çocukluk döneminde başlayan toplumsallaşmadır. Bu husus çoğu toplumda aile olmaktadır. Modern sanayi toplumlarında yaşanan gelişmeler ile birlikte ikincil toplumsallaşma eğitim sistemi üzerinden gerçekleşmektedir. Bu bağlamda habitus, bir bireyin toplumsal uzamdaki konumunu ve bu yörüngedeki işlevini yerine getiren bedenleşmiş yatkınlıklar, algı şekilleri ve eylem reçetelerinden oluşan bir küme olarak işlev görmektedir (Gorski, 2015).

Buradan hareketle, habitustan söz etmek bireysel olanın dahi toplumsal olduğu sonucunu ortaya koymaktır. Habitus toplumsallaşmış bir özneliktir. Diğer yandan habitus ile

alan arasında ilişki öncelikle bir koşullanma ilişkisidir. Alan habitusu yapılandırmaktadır. Habitus ise enerji yaratmaya değecek, mana ve değer taşıyan anlamlı dünya olarak alanın kurulmasına katkıda bulunmaktadır (Bourdieu & Wacquant, 2011). Habitusu meydana getiren eğilimler aynı zamanda belirli bağlamlarda aktarılabilir özelliktedirler. Örneğin ailede veya okulda elde edilmiş olan eğilimlerin başka bağlamlara iş hayatına veya sportif etkinliklere aktarılabilceği söz konusudur ve bu durum homojen hayat tarzlarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Jourdain & Naulin, 2016).

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma 2015 Tarihinde Kahya tarafından hazırlanan anketin bir kısmından oluşmaktadır. Bu makalede araştırmada kullanılan anketin bir kısmı değerlendirmeye alınarak kısaca bulguya dönüştürülmüştür. Araştırma kapsamında İstanbul'un iki farklı bölgesindeki 15-24 yaş arası 730 kişilik örneklem grubuna anket uygulanarak sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde Frekans, Yüzde Dağılımı, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma hesaplamaları kullanılmış olup diğer yandan t testi, ANOVA ve Ki Kare testi kullanılmıştır.

4.1. Araştırmanın Sınırlılıkları

Kahya (2016)'nın doktora tezinde uygulanan ve 47 sorudan oluşan anket içerisinde seçilen sosyo demografik yapı, gelir düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, aile, gelecekte beklenen yaşamdan memnuniyet ile yaşanan bölge arasındaki ilişkiselliği yansıtan sorular kullanılmıştır. Anketler 01 Ocak 2015 - 31 Aralık 2015 sürecinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini İstanbul'un Anadolu yakasından ve Avrupa yakasından seçilen iki bölge oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları, kesitsel analizin bir mecburiyeti olarak, verilerin toplandığı örneklem ve verilerin toplandığı dönemle sınırlıdır. Ayrıca çalışmada kullanılan ankette ilişkiselliğin ortaya konulması bağlamında bir sınırlılık olarak ele alınabilir.

4.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bourdieu'ya göre toplumsal yaşam, bir mücadele alanı olarak tanımlanırken Bourdieu yapı ve birey arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu belirterek yapıyı oluşturan birey ile bireyi şekillendirmeye çalışan yapının etkilerinin birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bireyler eylemleriyle hem yapının devamlılığını yani yeniden üretimini hem de yapıyı doğrudan etki ederek dönüşümünü sağlamaktadır.

Son yıllarda metropol kentlerde baş gösteren nüfus artışı hem yapıyı hem de alanı karmaşıklarıştırmakta; eğitim, sağlık, çalışma koşulları nedeniyle gençler daha fazla risk altında kalmaktadır. Bu araştırmanın amacı ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyi farklı olan İstanbul'un iki farklı bölgesinde, Sultangazi ve Kadıköy ilçelerindeki, gençlerin yaşam kalitesi ve yaşamdan beklentilerinin neler olduğunu araştırmaktadır.

5. Bulgular

Bu araştırma “İstanbul’un İki Farklı Bölgesinde Gençlerin Yaşamdan Beklentileri” başlığıyla İstanbul’un farklı ilçelerinde yaşayan gençlerin ebeveynlerin eğitimi, gelir ve iş durumları gibi demografik değişkenler ile gelecekte beklenenleri, karşılaştıkları sorunlar, arkadaşlık ve boş zaman bilgileri, okul değişkenleri ve sosyal ilişkileri arasındaki bağlantıları sorgulamaya çalışmıştır. Bu amaç kapsamında hem niceliksel hem de niteliksel veriler toplanıp analiz edilmiştir. Bu noktada anket soruları, gençlerin sosyo ekonomik ve sosyo demografik yapısını, sosyal ilişkilerini, okul ve gençlik sorunlarını ölçmeye yönelik hazırlanmıştır.

Araştırma kapsamında indeks oluşturmak için kullanılan ölçek maddelerinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması Ünal ve Çakır’ın 2010 yılında gerçekleştirdiği TÜBİTAK tarafından desteklenen İzmir İl Merkezindeki lise öğrencileri üzerinde yürütülmüş olan çalışmada (Ünal ve Çukur, 2010) ve Oktik vd.’nin Mardin Valiliği ile Muğla Üniversitesinin 2010 yılında birlikte gerçekleştirdiği “Sosyal Risk Analizi: Mardin Proje Örneği Sosyolojik Temel Araştırmasında” gerçekleştirilmiştir (Oktik, 2010). Ölçek (indeks) veya alt ölçeklerin güvenilirlik hesaplamaları Cronbach Alpha tekniğiyle hesaplanarak ilgili ölçüm araçlarının tanımlandığı yerde verilmiştir.

Çalışmada 15-24 yaş arası 730 kişilik örneklem grubuna anket uygulanarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde Frekans, Yüzde Dağılımı, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma hesaplamaları kullanılmış olup diğer yandan t testi, ANOVA ve Ki Kare testi kullanılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyet ve Oturdukları İlçeye Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sultangazi		Kadıköy		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kadın	219	57,8%	175	49,9%	394	54,0%
Erkek	160	42,2%	176	50,1%	336	46,0%
Toplam	379	100,0%	351	100,0%	730	100,0%

Araştırma sonuçlarına bakıldığında her iki bölgedeki sosyo demografik veriler incelendiğinde Sultangazi Bölgesinde Eugene Litwak’ın tanımladığı gibi değişikliğe uğramış geniş aile yapısı diğer bir deyişle çekirdek aileler konfederasyonu¹ ön plana çıkarken Kadıköy bölgesinde çekirdek aile yapısı görülmektedir (Litwak’tan aktaran Dikeçligil, 2014: 27).

1) Modern toplumlarda insanlar sıklıkla ailece bir araya gelmekte akrabaları ile düzenli olarak telefonda görüşmekte ve birbirlerine çeşitli hizmet destekleri sağlamaktadırlar. Çekirdek aileler arasındaki bu davranış örüntüsünü Eugene Litwak (1960) değişikliğe uğramış geniş aile terimi olarak adlandırmaktadır.

Elde edilen verilere göre gençlerin ebeveynlerinin eğitim durumunda iki bölge arasında çok büyük farklılıklar görülmektedir. Sultangazi'deki gençlerin annelerinin eğitim durumuna bakıldığında okuryazar olmayanların oranı yüzde 13 iken, bu oran Kadıköy bölgesinde yüzde 2'dir. Babalarda da okur yazar olmayanlar Sultangazi bölgesinde yüzde 5 iken bu oran Kadıköy bölgesinde okuma yazma bilmeyen yoktur. Ayrıca yüksekokul ve üstü eğitim almış annelerin oranı Sultangazi'de yüzde 4 Kadıköy bölgesinde bu oran yüzde 26 olarak göze çarpmaktadır. Aynı şekilde yükseköğrenim görmüş babalar Sultangazi'de yüzde 5 iken, Kadıköy de yüzde 62 olarak tespit edilmiştir.

Ailelerin aylık gelirleri incelendiğinde her iki bölge arasındaki ekonomik farklılık kendini göstermektedir. Aylık gelir ortalaması 7.000 TL ve üzeri olanlar Sultangazi Bölgesinde yüzde 5, Kadıköy bölgesinde yüzde 64 olmuştur. Bu bağlamda gençlerin ailelerinden aldıkları haftalık harçlık miktarları da değişmektedir. Kadıköy bölgesinde 100 TL ve üzeri alan gençler yüzde 58 iken; Sultangazi'de bu oran yüzde 9 olarak saptanmıştır.

Günlük yaşam ile ilgili verilere bakıldığında Sultangazi'de gençler en çok dizi film izlerken, Kadıköy'deki gençler haber ve spor programlarını izlemektedirler. Sultangazi bölgesinde gençlerin yüzde 10'unun evinde her gün gazete alınırken, Kadıköy bölgesinde bu oranın yüzde 33 olması dikkat çekmektedir. Her iki bölgede de gençler aileleri ile sohbete çok az yer ayırırken; Sultangazi'deki gençler (yüzde 5,2) Kadıköy'deki gençlerin (yüzde 2,6) iki katı kadar aileleriyle sohbet ettikleri görülmektedir.

Sultangazi ve Kadıköy'deki gençleri en iyi anlayan anneleri olurken, ikinci sırada okul arkadaşları yer almaktadır. "İnsanın yaşamını anlamlı kılan nedir" diye sorulduğunda Sultangazi'de gençlerin verdiği yanıtlarda sırasıyla aile, din/inanç ve eğitim olurken; Kadıköy'de aile, idealleri uğruna mücadele ve eş/sevgili gelmektedir.

Kadıköy bölgesindeki gençlerin hayattan memnuniyet ortalamaları Sultangazi bölgesindeki gençlere göre daha yüksektir. Ayrıca Kadıköy'deki gençlerin arkadaş çevresinden memnuniyet ortalaması Sultangazi bölgesine göre daha yüksek çıkmıştır.

Kadıköy'de yaşayan gençlerin sahip oldukları olanaklar Sultangazi'de yaşayan gençlere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Kadıköy'de ankete katılan gençlerin kendilerine ait kredi kartı, ayrı ev ve otomobile varken, Sultangazi'de yaşayan gençlerde bu olanaklar yok denecek kadar azdır.

Sultangazi'de yaşayan gençler yaz tatillerinde genelde memleketlerine giderken Kadıköy'deki gençler yurt içinde otelde deniz tatili ve yazlıklarına gitmektedirler. Kadıköy'deki gençlerin yüzde 44'ü yurtdışına çıkmış olup bu oran Sultangazi bölgesinde yüzde 5 olarak gözükmektedir. Gençlerin karşılaştıkları güçlükler Sultangazi bölgesinde parasızlık, istediği eğitimi görememek ve işsizlik iken; Kadıköy bölgesinde istediği eğitimi görememek, parasızlık ve çevre baskısı olduğu belirtilmiştir. Her iki bölgede gençlerin gelecek beklentilerini iyi bir iş, aile kurmak ve sağlıklı bir yaşam sürmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bununla birlikte her iki bölgedeki gençlerin sahip oldukları imkanlar ailenin gelir gelir düzeyine göre değiştiği açıkça görülmektedir.

6. Sonuç

Bu çalışmada Sultangazi ve Kadıköy bölgesinde yaşayan gençlerin sosyal yapısı, sorunları ve gelecekte beklenenleri saha araştırması kapsamında hem nitel hem de nicel veriler toplanarak elde edilmiş olup araştırma farklı ekonomik, sosyal ve kültürel düzeye sahip iki bölgede yaşayan gençlerin sorunlarının ve beklentilerinin karşılaştırılması açısından önem arz etmektedir.

Sultangazi bölgesindeki yapı başta göç yoluyla karmaşılaşırken, aynı zamanda hemşehrilik bağları ile taraflar güçlü görünmek amacıyla kendi içinde birliktelikler oluşturmaktadır. Sultangazi Bölgesine iş bulmak amacıyla kırsaldan gelen ve devam eden yoğun göç ilçede sosyal entegrasyonun nasıl sağlanacağı sorununu da beraberinde getirmektedir. İlçe nüfusunun yoğunluğu ve sınırlı bir alanda verilen yaşam mücadelesi, stres ve anti sosyal davranışların artmasına sebep olmaktadır. Sultangazi'nin göç alan bir bölge olması ile hemşehrilik olgusu kentlerde bireylerin kent içinde erimesi yerine pekişen bir kimlik konumuna geldiğini göstermektedir. Diğer yandan göç alan bu bölgede tekstil, ayakkabı imalatı ve inşaat gibi alanlarda düşük ücretlerde ve güvencesiz olarak çalışılan enformel sektörün artışına neden olmaktadır. Sultangazi bölgesinde kentleşmenin yarattığı kültürel değişim, bireyselleşme, sosyal kontrol mekanizmalarının eksikliği, geleneksel yapının değişime uğraması, farklı sınıf yapılarının doğmasına ve kültür çatışmalarına sebep olmaktadır.

Araştırma sonuçları ve istatistikler Kadıköy bölgesindeki örneklem açısından değerlendirildiğinde, bu bölgede çekirdek aile yapısına sahip olan gençlerin anne ve babalarının çalışıyor olmaları çocukları ile arasında iletişim eksikliğine sebep olabilmektedir. Anne ve babaların eğitim düzeylerinin yüksek olması yaşanan problemlerin şiddet yolu ile değil konuşularak çözüldüğü görülse de, bu bölgedeki ailelerde de iletişim eksikliği görülmektedir. Gelir düzeyi yüksekliği, çocuklarına iyi eğitim ve iyi okullara göndermek tek başına yeterli olamamaktadır. Anne ve baba ile olan iletişim eksikliği sonucu bireyselleşen gençler arkadaş çevresine yönelmekte, aile içerisinde bulamadıkları ilişkileri dışarıda aramaktadır. Modernleşme süreci ile birlikte oluşan çekirdek ailede eğlence kültürü değişmiş, akraba ziyaretleri ve aile içindeki iletişimin azalarak yerini televizyon, internet ve akıllı telefona bırakmıştır. Kadıköy örneğinde yer alan gençlerin aile içinde yaşadıkları iletişimsizlik, kendilerini arkadaş çevresine, sosyal ağlara gibi alanlara daha fazla yönlendirebilmektedir. Çekirdek aile yapısının doğası gereği ben duygusu hâkim kılınmakta, kişiler birey olmakta ve gençler daha özgür hareket etmektedir.

Bireylerin sosyalizasyon süreci ve yaşam koşulları habitusu belirlerken her iki bölgede yaşayan gençlerin ailelerinin olduğu olanaklar, gençlere, kendilerine özgü farklı yaşam koşulları sunmaktadır. Her kesim kendine özgü dört temel sermaye türüne sahiptir. Ekonomik, kültürel, sosyal ve simgesel sermaye toplumsal sınıflarda ve bireylerde az veya çok oranda bulunmaktadır. Bireyi sadece üretim ilişkileri açısından değerlendirmeyen Bourdieu bireyin ve sınıfın toplumsal uzamdaki konumunu üç başlık altında değerlendirmektedir. Toplam sermaye hacmi, sahip olunan sermaye yapısı ve sermaye hacmi-

nin ve yapısının zaman içinde geçirdiği evrim. Bu noktada toplumsal yaşamda bireylere sunulan kaynakların eşitsizliği sosyal hiyerarşiyi belirlemekte ve eşitsizlik derinleştikçe ayrışan mekânlar daha da görünür hale gelmektedir. Ekonomik ve kültürel sermayeye sahip olma derecesi sosyal sermayenin oluşumunda güçlendirici bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda gençlerin habitusu kendi yaşamları boyunca kendilerine yapılan eğitim yatırımları ile aileden gelen ve kuşaklar boyunca aktarılan sınıfsal yapının devamıyla oluşmaktadır. Ekonomik, kültürel ve sosyal sermaye yapısının diyalektik olarak birbirini etkilediği göz önüne alınırsa bu sermayelerin adil dağılımı daha demokratik ve eşitlikçi bir toplumun alt yapısını oluşturabilecektir. Sonuç olarak kültür ekonomik sermayenin ya da ekonomik kalkınmanın sebebi olduğu kadar sonucu olarak da değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda sermaye yapısı bakımından hâkim sınıf diyebileceğimiz Kadıköy bölgesinde yaşayanların toplam sermayeleri ve sermaye yapıları Sultangazi bölgesine göre daha yüksektir. Kadıköy bölgesindeki ailelerin gelirleri toplumun ve kültürün yeniden üretilmesinde toplumsal hiyerarşiyi belirlemektedir.

Her iki bölgenin sermaye hacmi ve yapısının farklılıklar göstermesi bedeninin toplumsal değerlerin ve özellikle sınıfsal konumun taşıyıcısı olduğunu göstermektedir. Kültürel ve ekonomik olarak dezavantajlı ailelerden gelen gençler eğitimin farklı seviyelerine özellikle en üst seviyeye erişiminde eşitsiz koşulların rolüne vurgu yapmaktadır. Seçilmiş her iki bölgede gençlerin mekânla iletişime geçmesi hayatlarını buldukları mekân etrafında örmeleri kendi kimlik oluşumlarını doğrudan etkilemektedir. Bu noktada belli bir kültürü yansıtan mekânın taşıdığı anlam ile özdeşleşen birey, mekânda yaşayan ve mekânda yaygınlaşan kültür ile bir gösterge haline gelmektedir. Mekânlar kültürel gösterge haline gelirken her iki bölgede mahalle kavramı da sokak kavramı da farklı şekillerde fonksiyon görmektedir. Sultangazi’de sokak ve hemşehrilik kültürünün yoğun olduğu, gençlerin ve ailelerin mahalle ve sokakla yoğun etkileşimde olduğu görülmektedir.

Her iki bölgede gençlerin ailesi, sosyal çevresi ya da Bourdieu’nun vurguladığı gibi habitusunun etkisi büyüktür. Bourdieu, gençlerde yaşam standardının artmasının, bireysel yaşam tarzlarının benimsenerek geleneksel bağların gevşemesi ve çözülmesiyle ilişkili olduğuna vurgu yaparken; kentin göçle oluşmuş ve gelir düzeyi düşük bölgelerinde bireyselleşmenin olması oldukça güç görünmektedir. Bir yerde bu bağlar yaşamı kolaylaştıran bir mekanizma olarak kabul edilebilir. Oysa Bourdieu yaşam tarzının sosyal eşitsizliği sergilemek açısından önemli olduğuna vurgu yaparken bu araştırmada da bu eşitsizlik iki bölge arasında açıkça gözlenebilmektedir.

Çalışma sonuçları her iki bölgedeki sorunların sadece ekonomik değişkenlerle bağlı olmadığını, çoklu değişkenlerin birbirleriyle etkileşimlerinin saptanması noktasında yaşanan mekân, sosyal ve kültürel faktörlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu anlamda farklı sosyal, kültürel ve ekonomik düzeyde ve farklı mekânlarda yaşayan gençlere yönelik politikalar geliştirilmelidir. Bu uygulamaların başında eğitim, kültürel, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetleri gelmektedir. Diğer taraftan gençlerin kendilerine has sorunlarını tespit edip çözüm üretebilecek politikalarında hayata geçirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu anlam da Bourdieu'nun iddia ettiği gibi habitusların oluşturduğu yaşam pratikleri hem Sultangazi hem de Kadıköy'de farklı görüngülerde hayat bulmaktadır. Bourdieu'ya göre habitus, sermaye ve alanın toplamı bireylerin pratiklerini şekillendirmektedir. Her iki bölgedeki gençlerin habitusları bilişsel ve davranışsal pratiklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla her iki bölge genel açıdan değerlendirildiğinde toplumsal farklılıklara sahip bir kenti karşımıza çıkarmaktadır.

Kaynakça

- Angel, A. ve Richter, B. (2008). *Einstellungsprofile von Jugendlichen in einer alter werdenden Gesellschaft*. Diplomarbeit. Universität Wien.
- Baran, A. G. (2013). *Pratik, Kültür, Sermaye, Habitus ve Alan Teorileriyle Pierre Bourdieu Sosyolojisi*. S. Uğur, & A. G. Baran içinde, *Sosyolojide Yakın Dönem Gelişmeler* (s. 2-22). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2016). *Sosyoloji Meseleleri* (1. b.). (F. Öztürk, B. Uçar, M. Gültekin, & A. Sümer, Çev.) Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. (2011). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar* (5. b.). (N. Ökten, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Calhoun, C. (2014). *Bourdieu Sosyolojisinin Ana Hatları*. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, & Ü. Tatlıcan içinde, *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi* (3.b.,s.77-131). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demirbaş, T. (2014). *Kriminoloji* (5. b.). Ankara: Seçkin Yayınları
- Dikeçliçel, B.F. (2014). *Aileye dair kabullerin ezber bozumu*. M. Aydın içinde *Aile Sosyolojisi Yazıları* (1 b., s.13-51). İstanbul: Açılım Kitap
- Dönmezer, S. (1981). *Kriminoloji*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Field, J. (2008). *Sosyal Sermaye* (2. b.). (B. Bilgen, & B. Şen, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Gorski, P. S. (2015). *Bourdieu'cü Teori ve Tarihsel Analiz: Haritalar, Mekanizmalar ve Yöntemler*. P. S. Gorski içinde, *Bourdieu ve Tarihsel Analiz* (Ö. Akkaya, Çev., 1. b., s. 433-489). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Heinzlmaier, B. (2008). *Konsum lebensstil jugendkultur*. https://www.jugendkultur.at/wp-content/uploads/pa_konsum_lebensstil.pdf. adresinden 24 Ağustos 2018'de alınmıştır.
- Jourdain, A., & Naulin, S. (2016). *Pierre Bourdieu'nun kuramı ve sosyolojik kullanımları* (1.b.), (Ö. Elitez, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kurtaran, Y., Nemutlu, G., & Yentürk, N. (2012). *Türkiye'de gençlik araştırması* (2.Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Oktik, N. (2010). *Sosyal risk analizi: Mardin proje raporu örneği*.(1. Baskı). Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları 108.
- Oktik, N. (2016). *Gençlerde suça eğilim ve bağımlılık*. Oktik, N., G. Önkal, & Ö. Sarı içinde Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi. (1. Baskı, 1-18). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Rigel, N. (1995). *Haber, çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Schafers, B., Scheer, A. (2005). *Jugendsoziologie: Einführung in Grundlagen und Theorien*. 8.umfassend aktualisierte und überarbeitete. Auflage Wiesbaden
- Schäfer, T. (2002). *Abweichendes Verhalten im Jugendalter - unter besonderer Berücksichtigung des Aspekts Jugendkriminalität*. München: GRIN Verlag. <https://www.grin.com/document/108178>, Adresinden 10. Kasım 2015'de alınmıştır.
- Scherr, A. (2009). *Jugendsoziologie*. GW Wiesbaden
- Stangl, K. (1999). *Was ist Jugend?*, München: GRIN Verlag. <https://www.grin.com/document/184445>. adresinden 09 Kasım 2019 tarihinde alınmıştır.
- Ünal, H. & Çukur, C. Ş. (2010). *Aile, arkadaş grupları ve okulun gençlerin şiddet davranışlarına etkisinin boylamsal olarak çalışılması*. TÜBİTAK Proje No: 106K310
- Yel, A. M. (2014). *Bourdieu ve din alanı: Sermaye, iktidar, modernlik*. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, & Ü. Tatlıcan içinde, Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi (3. Baskı., s. 559-581). İstanbul: İletişim Yayınları